

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ایمنی عازم‌های خطرناک

مؤلفین:

محمد رضا بیگدلی

غلامحسین پرمون

نشر فن آوران

نشر فن آوران

ایمنی گازهای خطرناک

مولفین :

محمد رضا بیگدلی - غلامحسین پرمون

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۳

چاپ و صحافی: مرتب

ویراستار: سعیده مصائبی

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۱۹-۰۲۵-۲

قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

انتشارات فن آوران: تهران، خیابان ولیعصر، مقابل دانشگاه تهران، پاساژ فروزنده، شماره ۱۱۸

تلفن: ۶۶۵۲۰۰۰۰ - ۶۶۹۷۵۱۸۲ - فاکس:

WWW.FANAVARAN-PUB.COM Email: farnavaran2000air@yahoo.com

سرشناسه	: بیگدلی، محمد رضا، ۶۹
عنوان و نام پدید آور	: ایمنی گازهای خطرناک / مولفین: محمد رضا بیگدلی، غلامحسین پرمون
مشخصات نشر	: تهران: فن آوران، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	: ۲۲۰ ص.: مصور، جدول، نمودار.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۳۱۹-۰۲۵-۲
وضعیت فهرست نویسی: فیا	
یادداشت	: کتابنامه: ص ۲۱۶
موضوع	: گاز - صنعت و تجارت - پیش بینی های ایمنی
موضوع	: گازهای سمی و خفه کننده - پیش بینی های ایمنی
شناسه افزوده	: پرمون، غلامحسین، ۱۳۴۳ -
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۳ الف ۹۴ ب / ۷۵۱ TP
رده بندی دیویی	: ۶۶۵ / ۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۵۰۶۲۳۵

این اثر، مشمول قانون حمایت مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ است، هر کس تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه مؤلف (ناشر) نشر یا پخش یا عرضه کند مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

فهرست مطالب

شماره صفحه

عنوان

۸ ..... مقدمه

بخش ۱ - کلیات

فصل اول - تاریخچه و پیدایش گاز

- تاریخچه ۱۰
- تولد صنعت گاز ۱۱
- حالت گازی ۱۲
- تاسیسات صنعت گاز ۱۳
- پالایشگاه گاز ۱۳
- مبانی پالایش ۱۴
- سیستم طبقه بندی گازها ۳۱
- حوادث تاسیسات گازی ۳۵
- ایمنی تاسیسات و واحدهای صنعتی گازی ۳۹

بخش دوم - آشنایی با گازها

فصل اول - گاز طبیعی

- پالایش و آماده سازی و مشخصات ۴۴
- انواع گاز طبیعی ۴۵
- ساختگی ۴۵
- سنتز ۴۵
- شیرین ۴۶

- همراه و غیر همراه ۴۶
- طبیعی فشرده (CNG) ۴۶
- مایعات گاز طبیعی (NGL) ۴۷
- گاز طبیعی مایع (LNG) ۴۷
- گاز مایع (LPG) ۴۸
- گاز کلاهدک ۴۸
- گاز مشعل ۴۹

فصل دوم - هیدروکربنهای گازی متعلق به سری نفتهای پارافینی

- گاز خشک ۵۰
- گاز سبک ۵۰

فصل سوم - ترکیبات شیمیایی گازی (گازهای نفتی)

- متان ۵۲
- اتان ۵۵
- پروپان ۵۵
- بوتان ۵۷

فصل چهارم - گازهای سرمازا

- کلیات ۶۰
- خطرات ۶۰
- گازهای سرمازا قابل اشتعال ۶۰
- گازهای سرمازا پشتهیان حریق ۶۱
- گازهای سرمازا بی اثر ۶۱

فصل پنجم - گازهای فشرده

- گازهای قابل اشتعال ۶۲
- گاز طبیعی ۶۲
- پروپان ۶۳
- استیلن ۶۳
- هیدروژن ۶۶
- اتیلن اکسید ۶۹
- گازهای غیر قابل اشتعال ۶۹
- آمونیاک ۶۹

۷۰	گازهای سرد کننده
۷۰	هالوژن ها
۷۰	گازهای اسیدی
۷۱	گازهای بی اثر
فصل ششم - گازهای سمی ، خورنده ، اکسید کننده و محرک	

۷۲	کلراید هیدروژن (HCl)
۷۳	اکسیژن (O ₂)
۷۸	فرمالدهید
۷۸	آمونیاک
۷۸	فسفر
۷۹	هیدروژن سولفید
۷۹	سیانوزن (CN ₂)
۷۹	گاز دی اکسید گوگرد (SO ₂)
۸۰	اکسید نیترو (NO ₂)
۸۰	گاز فسژن (COCl ₂)
۸۱	کلرو متیل (CH ₃ -Cl) یا متیل کلرید
۸۱	گاز سولفید هیدروژن (H ₂ S)
۸۴	گاز کلر
۸۸	متیل مرکاپتان
۹۵	هیدروژن فلوئورید
۹۵	هیدروژن برمید
۹۵	هیدروژن یدید
۹۶	هیدروژن کلراید
۹۶	نیکل کربونیل

فصل هفتم - گازهای قابل انفجار و اشتعال سریع

۹۷	اکسیژن O ₂
۱۰۰	گاز پروپیلن (C ₃ H ₆)
۱۰۱	وینیل کلراید (C ₂ H ₃ Cl)
۱۰۱	استالدئید (C ₂ H ₄ O)
۱۰۳	گاز مونوکسید کربن (CO)
۱۰۴	اتیلن

فصل هشتم - گازهای خنثی

۱۱۹	دی اکسید کربن (CO ₂)
۱۱۹	گاز هلیوم (He)
۱۲۰	گاز ازت (نیتروژن)
۱۲۱	آرگون (Ar)
۱۲۱	نئون
۱۲۱	سولفور هگزا فلورید SF ₆
۱۲۳	کریپتون
۱۲۳	گزئون

فصل نهم - گازهای سمی

۱۲۵	مید
۱۲۵	میکس - ترکیبی

بخش دوم - ذخیره سازی و انتقال گاز

فصل اول - ذخیره سازی گاز

۱۲۸	انواع رو شهای ذخیره سازی
۱۲۹	انواع مخازن نگهداری گاز
۱۳۱	حوادث احتمالی مخازن
۱۳۳	خطرات ناشی از عیوب مخازن

فصل دوم - انتقال گاز

۱۳۴	خطوط لوله
۱۳۴	حریم ایمنی خطوط لوله
۱۳۵	مخازن

فصل سوم - روش های انتقال با ذخیره سازی

۱۳۶	GTL
۱۳۶	LPG
۱۳۷	LNG
۱۳۹	CNG

فصل چهارم - ایمنی سیلندرها و مخازن گاز

۱۴۱	ایمنی سیلندرها
۱۵۰	ایمنی مخازن

فصل پنجم - استاندارد رنگ سیلندر ها

- ۱۵۴ ..... استاندارد BS
- ۱۵۵ ..... استاندارد ملی ایران
- ۱۵۵ ..... استاندارد ISO و USA
- ۱۵۵ ..... استاندارد IGS

بخش ۳ گاز یاب ها

فصل اول - گاز یاب ها و آزمایش گاز

- ۱۵۷ ..... انزیم و نحوه آزمایش و نشت یابی
- ۱۶۱ ..... نکات ایمنی در نشت گازها

فصل دوم - دسته ها و اندازه گیری

- ۱۶۲ ..... گازهای قابل اشتعال
- ۱۶۵ ..... میزان رطوبت
- ۱۶۷ ..... گازهای سمی

فصل سوم - سیستم های گاز یاب و آتش ها

بخش ۴ - موارد مصرف گاز

فصل اول - مصارف خانگی ، صنعتی ، پزشکی و تجاری

- گاز شهری ۱۷۳
- نکات ایمنی مصرف گاز طبیعی ۱۷۶
- نکات ایمنی وسایل گاز سوز ۱۷۹
- نکات ایمنی در شرایط اضطراری و نشت گاز ۱۹۹
- نکات ایمنی خط لوله گاز خانگی ۱۹۹
- سوخت اتومبیل ۲۰۳
- CNG ۲۰۴
- LPG ۲۰۹
- LNG ۲۱۰
- مصارف صنعتی ۲۱۱
- مصارف پزشکی ۲۱۱
- مصارف تجاری ۲۱۲

پیوست

۲۱۳	پیوست ۱- برگه اطلاعات ایمنی گازها
۲۱۵	پیوست ۲- لوزی خطر گازها
۲۱۶	منابع

www.ketab.ir

مقدمه

در دنیای کنونی به جهت توسعه صنعت گاز و استفاده روز افزون از محصولات این صنعت در صنایع مختلف و مصارف خانگی، تجاری و پزشکی نمی توان خطرات ناشی از این ماده گازی شکل را نادیده انگاشت. لذا استفاده صحیح با رعایت نکات ایمنی اهمیت خاصی داشته و نیازمند آگاهی بیشتر در این زمینه می باشد.

از این رو، اهمیت موضوع مولف را بر آن داشته تا بتواند گامی هر چند اندک و موثر در این راستا بردارد. امید است مجموعه حاضر بتواند کمبودهای منابع علمی در این زمینه را پوشش داده و به حل مشکلاتی که در این زمینه وجود دارد، کمک کند. نویسندگان این کتاب قابل احترام و در خور توجه خواهد بود.

با تشکر

دکتر رضا بیگدلی

فارغ التحصیل دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی - دانشکده سلامت، ایمنی و محیط زیست